

KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

Şehrin Mafizası

YeniGün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 6 • SAYI: 3

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

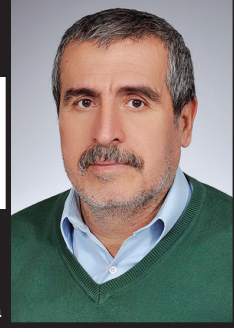
5 OCAK 2023 CUMA

ÖZEL

MEHMET AKİF

Cevdet Kiraz
31-XII-1959
ANKARA

TÜRKÇÜ MEHMET AKİF

**SADIK
GÖKÇE**

sadikgokce@hotmail.com

Milli Marşımızın yazarı Mehmet Akif Ersoy'un 150. doğum yılını kutluyoruz. (20 Aralık 1873) Mehmet Akif konusunda bugüne kadar o kadar çok şey yazıldı ki bir araya toplansa onlarca ciltten oluşan bir külliyat meydana gelir. Elbette bütün bunları hak ediyor Mehmet Akif... Hatta yapılanlar için az bile diyebiliriz. Çünkü daha fazlasını hak ettiğini düşünüyorum.

Mehmet Akif için oluşturulan bu derya da bir damla da benden olsun istedim. Ama benim damlam farklı olsun, renk katsın diye düşündüm. Bunun için sizlere Türkçü Mehmet Akif'i yazmaya karar verdim. Şimdi Akif ile Türkçülük kavramı bir araya gelince bazılarının tüylerinin ürperdiğini görür gibi oluyorum. Ne alaka diyorlar. "Bugüne kadar İslamcı olarak anlattığımız Akif'e sen ne hakla Türkçülük yaftası vuruyorsun" itirazları geliyor kulağımıza...

Ama olsun ben yine de aklımdan geçenleri yazacağım buraya...

Mesela İstiklal Marşımızın şu kıtasını alalım ele;

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!

Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet bu celâl?

Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,

Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Burada Mehmet Akif resmen bir ırktan bahsediyor. Ve bu ırka ait olan bayrağa seslenerek onun gülümsemesi gerektiği-

ni, bu ırkın sırf o bayrağın gülümseyebilmesi için kanını döktüğünü söylüyor.

İlk dörtlükte de

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;

O benimdir, o benim milletimindir ancak.

diyor Mehmet Akif.

İstiklal Marşının yazıldığı dönemi ve dönemin şartlarını bilenler burada geçen millet sözünün o dönemde Kurtuluş Savaşı veren Türk milleti olduğunu anlar. Daha önce yazdığımız ve İstiklal Marşının ikinci dörtlüğünü oluşturan dizelerde de geçen IRK sözü Türklere yapılan bir atıftır.

Şayet bu sözler size Mehmet Akif'in Türkçülüğü için yeterli gelmemişse bir de onun 15 Kasım 1932 yılında kaleme aldığı Nevruz'a Mektup isimli şiirine bir göz atalım. Bu şiirinde neler söylüyor Mehmet Akif?

.....

İhtiyar amcamı dinler misin, oğlum, Nevruz?

Ne büyük söyle, ne çok söyle; yiğit işde gerek.

Lafı bol, karnı geniş soyları taklid etme;

İÇİNDEKİLER

• TÜRKÇÜ MEHMET AKİF

SADIK GÖKÇE

• İSYAN AHLÂKİ VE MEHMET AKİF

AHMET SEVGİ

• SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ'NİN ARDINDAN...

SERPİL YALÇINKAYA

• KASDIM BUDUR ŞEHRE VARAM FERYAD Ü

FİĞAN KOPARAM

• **ŞABAN KUMCU**

• YAZARLIK DERSLERİ ÜZERİNE*

FATMA TUTAK

• MİLLİ MÜCADELEDE BİR KALEMŞOR: MEHMET AKİF

ANUŞ GÖKÇE

Sözü sağlam, özü sağlam, adam ol, ırkına çek.

Burada İrk'tan kastettiği ne olabilir Mehmet Akif'in. O dönemde ırk kelimesi başka anlamda kullanılıyordu diyebilir miyiz? Ama olamaz; çünkü Mehmet Akif Baytarlık Mektebi mezunu ve hayvan sağlığı ile ilgileniyor. Hayvanlarda verim almada ırkın önemini biliyordur sanıyorum bir baytar olarak. Çok zeki ve çalışkan bir insan olan Mehmet Akif'in bu konularda bilgi sahibi olamayacağını düşünmüyorum.

Evet biz gelelim yine Mehmet Akif'in Türkçülüğü meselesine. Nevruz'a "sözü sağlam, özü sağlam, adam ol, ırkına çek" diyor. Hemen bir üst satırda da "Lafı bol, karnı geniş soyları taklid etme;" diye öğüt veriyor.

Burada ve İstiklal Marşının ilk sekiz mısrasında mensubu olduğu milletin özelliklerinden bahsediyor ve bu özellikleri övüyor.

Mehmet Akif'in dönemi siyasi ve kültürel olarak çok karışık bir dönemdi. Osmanlıcılar, İslamcılar ve Türkçüler ülkeyi nasıl kurtarabiliriz konusunda kafa yoruyorlardı. İlk dönemlerde Mehmet Akif'i İslamcılarının safında görürüz. Hatta Millî Mü-

cadele öncesi yazdığı şiirlerinde bu fikri barizdir. Ancak ülkenin işgale uğraması ile Akif saf değiştirmiş ve İslamcılıkla birlikte Türkçülük fikrini de benimsedi.

O karışık dönemde Teali İslam Cemiyeti içerisinde yer almak yerine Kuvayı Milliye saflarında yer alması da bunun bir göstergesidir. Hatta Balıkesir'e Millî Mücadeleyi desteklemek için gittiğinde çevre ilçelere teşkilatlanma için gönderdiği bir arkadaşına kendisine Halife taraftarlarının halka baskı yaptığını ve teşkilatlanmanın önüne engel çıkardıklarını söylemesi üzerine Akif o arkadaşına "Orada bir Türk Ocağı kurunuz" talimatı vermiştir.

Millî Mücadeleye destek gezilerinden birisinde yakın bir dostu 'Üstad sizi Türkçü görüyorum' deyince Akif 'Ya ne zannediyorsun? Türk'e hiçbir kavmin horozluk yapmasına tahammül edemem' diye cevap vermiştir. (Yağmur Tunalı, Kavga Günleri, s. 308)

Zekeriya Sertel Mehmet Akif için şu cümleleri kurmuştur.

"Mehmet Akif, Tanrı Dağları eteklerinde kurulmuş bir medrese mollasıdır."

Zekeriya Sertel'i bu sözleri söylemeye iten sebepler nelerdir. Bir düşünelim...

MESNEVÎ'NİN GÖLGESİNDE

ظاهرش را پشهٔ آرد بچرخ
باطنش باشد محیط هفت چرخ

*İnsan, zâhiren bir sivrisineğin tesiriyle mustarîp olur;
fakat içyüzü yedi kat göğü bile kaplamıştır.*

(Hz. Mevlânâ)

TEN VE CAN GÖZÜ

*Ten gözüyle bakanlar insanı zayıf ve âciz görmekte haklı,
Lakin can gözüyle bakanlar görür ki onda yedi kat gök saklı.*

5 Ocak 2024 (Ahmet Sevgi)

İSYAN AHLÂKI VE MEHMET AKİF

**PROF. DR
AHMET
SEVGİ**

“İsyan” ve “ahlâk” kelimelerinin bir arada zikredilmesinin yadırganacağına biliyorum. Öyle ya, isyanın ahlâkı mı olur? İsyân isyandır. İtaatsizlik etme, baş kaldırma ahlâk dışı bir davranış değil midir?

İtaat etmeyi, sadakati, “Siz daha iyi bilirsiniz” yahut “Gelen ağam, giden paşam” demeyi alışkanlık haline getirmiş toplumalarda; karşı çıkmak, yanlışla yanlış demek saygısızlık hatta nankörlük sayılır. Bize hep itaat etmeyi, eleştirmemeyi telkin ettiler. Maalesef, yanlış yapıldığını bilsek bile yapılan hatalarda bizim anlayamayacağımız bir hikmetin olduğuna inandırıldık.

Bu düşünme tarzı ve hayat anlayışı sadece fertlerle sınırlı değil elbet. Eğitim ve öğretimimiz de buna paralel yürüyor. Soru sormayan, itiraz etmeyen, uslu oturan, emir kulu nesiller yetiştirmeye programlanmış eğitim çarkından; haksızlıklara karşı çıkan, dokuz köyden kovulsa bile onuncu köyde doğruları söylemeye devam eden aydın kafalı insanların çıkması nadirattandır.

Çok az rastlanan bu tip aydınlardan biri de şüphesiz Mehmet Akif’tir. Mithat Cemal, Akif için “Hayatının farikası isyandır” dedikten sonra şunları ilave eder: “Yalnız, dediğim gibi, çocukken kendisine ‘haksızlığa katlanmak’ temrinleri yaptırılmamış olacak ki haksızlığı bir türlü havsalası almıyordu. Bu fena terbiyeden âsî bir şair çıktı.”¹

İyi ki Akif’e küçükken “haksızlığa katlanma egzersizi” yaptırılmamış. Aksi halde o: “Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?”

Kesilir, belki, fakat çekmeye gelmez boyunum.

Kanayan bir yara gördüm mü yanar tâ ciğerim,

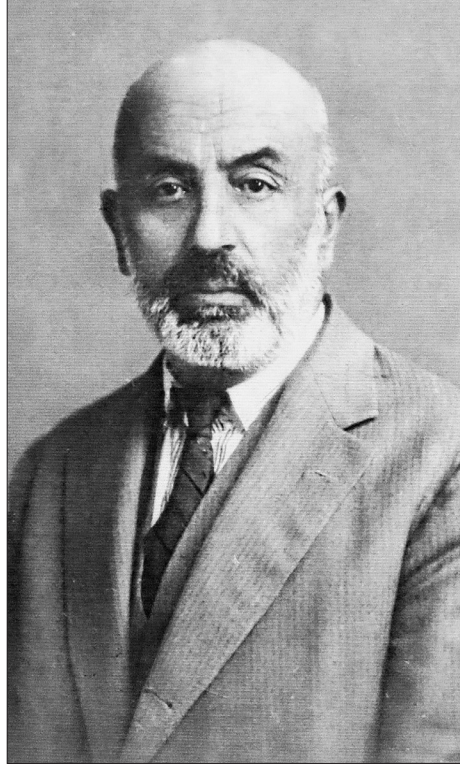
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim.

Adam aldırma da geç git, diyemem, aldır-

rım,
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar² kaldırı-
rım.” diye haykırabilir miydi?

Mehmet Akif, “SAFAHAT”ın bir başka yerinde de Hz. Peygamberimizin “Cihadın en faziletlisi, zâlim sultanın karşısında hakkı ve adaleti söylemektir” sözünü hatırlatarak “Bir adam zâlim bir sultana adaletli olmasını söylese, sultan da bu doğru söze uyması gerekirken o kişiyi öldürse, Hz. Hamza’dan sonra en şanlı şehit o olur” der:

“Bir adam dursa da bir zâlim imamın yü-

1. Bkz. Mithat Cemal; Mehmet Akif, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara-1986, s. 330-331.

2. Bkz. Mehmet Akif Ersoy; SAFAHAT, [Hazırlayan: M. Ertuğrul Düzdağ] Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara-1990, s. 332.

züne,
Adli emretse, bu zâlim de onun hak sözüne,
İnkıyâd eyleyecek yerde tutup kıysa ona,
O mücahid, yazılır tâ şühedanın başına.
Hamza'dan sonra gelen şanlı şehit ancak
odur.

.....

Hakkı bir zâlime ihltar, o ne büyük cihâd,³
'En büyüktür' dedi Peygamber-i pâkî-
ze-nihâd."

Burada söz konusu edilen Hz. Hamza, Pey-
gamberimizin amcasıdır ve "Uhut Harbi"n-
de Vahşî tarafından şehit edilerek ciğeri
Ebû Süfyan'ın karısı Hind'e götürülmüştür.

Mehmet Akif en başta **cehaletimize** isyan
eder:

"Felâketimizin başı, hiç şüphe yok, cehâle-
timiz;

.....

Şu cehlimizle musibet mi kaldı uğramadık?⁴

.....

Ey derd-i cehâlet, sana düşmekle bu millet,
Bir hâle getirdin ki ne din kaldı, ne nâmus.⁵

Akif, **yanlış din anlayışına** da isyan eder:

"Müslümanlık bu değil, biz yolumuzdan
saptık.⁶

.....

Müslümanlık denilen rûh-ı İlâhî, arasak,
'Müslümanız' diyen insan yığınından
ne uzak.⁷

.....

Kaç hakikî Müslüman gördümse, hep mak-
berdedir;

Müslümanlık, bilmem amma galiba gökler-
dedir.⁸

.....

Hani Kur'ân'daki rûhun şu heyûlâda izi,
Nasil İslâm ile birleştiririz kendimizi?⁹

.....

Zulme tapmak, adli tepmek, hakka hiç al-
dırmamak;

Kendi âsûdeyse, dünya yansa, başkaldır-
mamak;

Ahdi nakzetmek, yalan sözden tehâşî et-

memek;

Kuvvetin meddahı olmak, aczi hiç söylet-
memek;

.....

Enseden arslan kesilmek, cebheden yaltak
kedi,

Müslümanlık bizden evvel böyle zillet gör-
medi.¹⁰

Mehmet Akif'in eleştirdiği konulardan bir
diğeri de **tembellik ve atalettir**. Batılılar
aya giderken bizim her şeyi Allah'a havale
ederek yan gelip yatmamız, dinimiz çalış-
mamızı emrederken çalışmayıp işi kader
ve tevekküle yüklememiz... Bunlardan
daha büyük gaflet ve dalalet olur mu?

"Bakın mücahid olan Garb'a şimdi bir ker-
re,

Havaya hükmediyor, kâni olmuyor da
yere.

Dönün de âtl olan Şark'ı seyredin; ne geri,
Yakında kalmayacak yeryüzünde belki
yeri.¹¹

.....

Çalış, dedikçe şerîat, çalışmadın, durdun,
Onun hesabına birçok hurâfe uydurdun!
Sonunda bir de 'tevekkül' sokuşturup ara-
ya,

Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya.¹²

Aslında "SAFAHAT" baştan sona yanlışla-
ra, haksızlıklara kısacası kötü gidişata is-
yanlarla doludur. Bir toplumda **cehalet kol
geziyor, din yanlış anlaşılıyor ve tembel-
lik almış başını gidiyorsa** çöküş mukad-
derdir ve öyle de oldu:

O iman, farz-ı kat'idir diyor tahsîli irfânın,
Ne câhil kavmiyiz biz Müslümanlar, şimdi
dünyanın.

.....

Demek İslâm'ın ancak nâmı kalmış Müs-
lümanlarda;

Bu yüzdenmiş, demek, hüsrân-ı millî son
zamanlarda.¹³

Millî şairimiz Mehmet Akif'i rahmetle anı-
yoruz. Mekânı cennet olsun.

3. A.g.e. s. 350.

4. A.g.e., s. 227.

5. A.g.e., s. 180.

6. A.g.e., s. 341.

7. A.g.e., s. 158.

8. A.g.e., s. 251.

9. A.g.e., s. 342.

10. A.g.e., s. 256.

11. A.g.e., s. 212.

12. A.g.e., s. 215.

13. A.g.e., s. 258.

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ'NİN ARDINDAN...

SERPİL
YALÇINKAYA

Vefatının üzerinden beş yıl geçmiş olmasına rağmen gönüllerde ve yazın dünyasında yerini koruyan ender insanlardan birisidir Seyit Hoca.

Onun hakkında çok şey anlatan, yazan oldu muhakkak. Lakin ömrünün son demlerinde belki de kendisinden en çok hayat dersi alan talebelerinden biri olarak bu sayımızda ben de bahsetmek istedim ondan.

Yazı hayatıyla tanışmama vesile olan, şevklendiren, yönlendiren kimsedir Seyit Hoca. Daha birçok kişiyi kazandırmıştır edebiyat dünyasına.

Yazmayı sevdirdi, irdilemeyi sevdirdi, kendini sevdirdi Seyit Hoca.

Benim için nasıl oldu, anlatayım bu durumu:

Seyit Hoca'nın adını hep duyuyordum.

O beni tanımadan önce, ben onu gazetede ki yazılarından takip ediyordum. Konya'ya dair, folklorla dair, insanımıza dair çok şeyi, henüz, onunla tanışmadan, yazıları vasıtasıyla tanımıştım. Yazdıklarını okudukça, şimdikinden çok farklı olan eski Konya gözümde canlanıyor; hiç bilmediğim, benim için yeni, ama aslında çok eski sözcüklere, tabirlere vâkıf oluyor; bunları o akıcı kaleminden okumaktan ayrı bir zevk alıyordum.

Nitekim ilk tanışmamızın üzerinden birkaç buluşma geçmişti ki; **"Madem bu kadar okuyorsun, tüm bu okuduklarından anladıklarını, öğrendiklerini başkalarına aktarmayı neden düşünmüyorsun?"** demişti bana. Sonra da konuşmama fırsat vermeden **"Konya Aydınları Üstüne Yazılar"** kitabını elime tutuşturmuş ve **"Haftaya kadar bu kitabı bitirip, bir değerlendirme yazısı ile yanıma gelmeni rica ediyorum"** demişti. O güne kadar kalem ve kâğıda el sürmemiş olan ben, o an panik olmuş, imkânı yok demiştim. Ama Seyit Hoca bana yazabileceğim konusunda güvenmişti ve ısrarla yazılı olarak fikirlerimi iletmemi istedi. Kitabı iki gün içerisinde okuyup hem endişeli hem heyecanlı bir tanıtım yazısı yazdım.

Benim için diğer iki değerli dostla tanışma

vesilesi de olmuştu bu ilk yazım. Nasıl oldu, bir şeye benzedi mi acaba yazdıklarım diye kara kara düşünürken, adının Sadık Gökce olduğunu öğrendiğim bir gazeteci, tesadüf eseri yazdıklarımı okudu ve beni arayarak cümle kurgularımı çok beğendiğini ifade etti. Ben bu onaylanmışlıktan cesaret alarak ertesi gün Seyit Hoca'nın yanına gittim ve birkaç sayfalık yazımı teslim ettim. **"Tek bir virgülüne, noktasına dokunulmadan gazetede yayınlanacak bu yazdıkların; sana hemen bir köşe açıyoruz"** dedi. **"Mizanpajı bana ait, sen yeter ki aralıksız yaz, hiç bırakma"** dedi. Benim yazın serüvenim bu iki insanın varlığı ve desteğiyle bugünlere kadar geldi. Şu sıralar kaleme-kâğıda uzak kaldığım bir süreçten geçiyor olsam da Sadık ve Anuş Gökce hemen imdadıma koşarak, benim için önemli olan bu mecradan uzaklaşmama engel oluyorlar. İyi ki varlar, iyi ki Konya adına, hiç menfaatsiz böylesine güzel işlere imza atıyorlar.

Asıl konumuza dönecek olursak;

Bu süreçten sonra üstat bana farklı farklı yazarlardan eserler söyleyerek, bunların gazetede, bana ayrılan köşede tanıtılmasını rica etti. Uzunca bir süre bu şekilde haftalık kitap yorumları yaptım. Bir gün **"Hocam ben artık kitap yorumlamaktan ziyade, günlük hayata dair yazılar çıkarmak istiyorum"** dediğimde **"Hay hay, nasıl istersen"** demiş, sonraki dönemlerde, **"röportaj ya da nehir söyleşi ilgimi çekiyor"** dediğimde ona da kayıtsız şartsız **"Hay hay, ben senin elini attığın her şeyde başarılı olacağından eminim"** diyerek beni bir kez daha cesaretlendirmiş ve asla isteklerime karşı gelip beni kırmamıştı.

Söyleşiler yapıp yayınlama kararımın sonra, bu işe ilk olarak Seyit Hoca'nın eşi Elmas Teyze ile başladım. Seyit Hoca'nın sağlığı zaten iyi değildi. Yıllardır Akdeniz ateşi ile mücadele ediyordu. Ara ara yoklayan bu

hastalık, uğradığı günlerde, hocanın ateşi yükseliyor, rengi kararıyor, çok halsizleşiyor, herhangi bir şey yiyip içemiyordu. Ama şimdiki rahatsızlığı daha farklıydı, daha zordu. **"Alışacağım buna, alışmalıyım zaten" diyordu. "Biliyor musun, ölmekten hiç korkmuyorum; sadece kabullenme süreci biraz yıpratıyor insanı"** diyerek onun hastalığına üzülen beni de teselli etmeye çalışıyordu. İlk söyleşimi Elmas Teyze ile yapmamı da bu sebepten rica etmişti. Güzel bir anı olarak kalsın istemiş, evinin kapılarını bu yüzden bana ve aileme açmıştı.

İlk o gün gitmiştik Seyit Hoca'nın evine. İlerleyen günlerdeyse, iyice sağlığını kaybettiği, dışarı çıkamaz hale geldiği zamanlardaki ziyaretlerimizi gidişlerimiz.

Bir araya geldiğimiz zamanlarda çok şey anlatırdı. Yorulmazdı anlatmaktan, bıkmazdı. Anlayamadığım ya da algılarımın kapalı olduğu noktalara inatla tekrar tekrar parmak basar, aydınlatmaya çalışırdı beni. Üzgün olduğum dönemlerimde **"Mahsun olma-yasın"** derdi. Güldürmeye çalışırdı. Çocuklaşırımdım, mızırıldanırdım onun yanında. Bana bu hakkı vermesinden ayrı bir övünç duyardım.

Kimi zaman çok canı sıkın olurdu. Bu can sıkıntısı kendi şahsi meselelerinden değildi. Kültür yozlaşmasından, her şeyin basitleştirilmesinden, kolaycılığa kaçılmasından nefret ederdi. Bunu büyük hastalık olarak anlatırdı. **"Toplum böyle böyle hastalanır, medeniyetler böyle böyle yitip gider"**, derdi. Kendi çıkarları için değil, toplumun

bilinçlenmesi için çaba gösterdi son anına kadar.

Tüm hayatının en büyük şahidi yazı makinesi olan Optima'sıdır sanırım. Optima oracıkta, masanın üzerinde yıllarca yoldaşı olmuştur Seyit Hoca'nın. 1960'lı yıllardan itibaren yöresel kültür adına, aralıksız bir şekilde, sürekli araştırmalar yapmak, yazmak her insana nasip olamayacak bir başarı; edebiyattan tarihe, folklordan ticarete, tarımsal üreticilikten madencilığe kadar birçok alanda, bu kadar bilgiye sahip olmak, yeni nesile aktarılacak yüzlerce bilgiyi derlemek ve yazmak, Seyit Hocaya bahşedilmiş bir lütuftu. Kurduğu dernek ve kooperatifler, tarla balıkçılığı ve bitkileri üzerine yaptığı bilimsel araştırmalar ne kadar kıymetli...

O **"Konya dışında bir şehre gitsem san-ki Konya'ya çalacaklar gibi bir his oluşur içimde"** diyecek kadar bu şehrin aşığı idi. **"Bugüne kadar yapılmamışı yapmak peşinde seğirttim ben, kendime değil de Konya'ya ekmek getirecek işlerdi hep seğirttiklerim."**... Binlerce yılda oluşmuş, saf ulusal kültürün eğer korunmazsa, tüm dünyayı sıradanlaştırmaya çalışsan, "yozlaşma kültürü" ne dönüşeceğinden bahse-derdi. **"Kültürümüzü, özellikle de dilimizi koruyamazsak bize özel, bizim özümüzü oluşturan şeylerin hiç fark etmeden kaçı-verip gitmesinden korkarım"**, derdi. **"İşgal etmek sadece toprak işgaliyle olmaz, dille de işgal etmek ister devletler birbirlerini"** derdi. Devletin en üst kademelerinin, belediyelerin, sivil toplum örgütlerinin v.s. bu

duruma el atmaları gerektiğini sık sık dile getirirdi. Konya türkülerini, tekerlemelerini, halk hikâyelerini toparlayıp derleme işini de “**durumdan vazife çıkarıyorum işte**” diyerek anlatırdı.

Siyaseti sever ama siyaset yapmazdı. İnsana, insan olarak değer verir, asla sınıflandırmazdı. Her fikre, görüşe saygı duyar, nezaketi hiç elden bırakmazdı. “**Sözcükler bana, ben sözcüklere hiç ihanet etmedim. Sözcüklerimi hiç kötüye kullanmadım. Öz kültürümüzün korunması namına, bu şehrin daha iyi konuma gelmesi adına hep düşündüm, hep girişimlerde bulundum. İnsan amacına ulaşmak için yol aramalı; bulamazsa yol yapmaya girişmeli, değil mi? Hak divanında veremeyeceğim hesaplara hiç girmedim ben.**” derdi.

Rahmetli İhsan Kayseri ağabeye çok takılırdı. Ona dair yazıları bile vardır Seyit Hoca'nın. İhsan Ağabey'i etlilemek ve arabaşının alimi tayin etmişti. Kimi yemekler için “**Profesörü orda, gidin, sorun, öğrenin İhsan'dan**” derdi.

Süt reçelini de ilk Seyit Hoca'dan duydum ben. Tarifini vermiş, “**Eminim çok seveceksin, sağlığa çok iyi gelir**” demişti.

Eski Konya'ya da özlemle anmadan geçmezdi oturmalarımızda. O zamanlar, Konya binlerce dönüm üzüm bağı ile dört yönden kuşatılmıştı. Konya'ya özgü çeşit çeşit üzümleri anlatırdı. Konya mevsimlerini kuş zamanlarına ayırarak anlatmayı severdi. Bu takvime göre, ay ay anlatırdı, eski Konya kışlarını. Leyleklerle, kırlangıçlar, cüllüklerle... “**Kalmadı artık, apartman sevdamızla**

hepsi küstüler, yitip gittiler” diye hayıflanırdı. Bizim hiç görmediğimiz, şimdilerde kuruyup giden çay ve ırmakları da anlatırdı.

“Güneyik, acı marul; top yumurta, gök soğan” başlıklı köşe yazısı üzerine, canım bunları öyle çok, öyle çok çekmişti ki. Birkaç hafta sonrası tüm bu gıdaların yer aldığı, küflü peyniri de aralarına dâhil ettiğimiz bir yemek bile tertip etmiştik.

Bürosu ve bürosunun arka tarafındaki raflarda sayısız kaynak kitap, dergi ve gazete koleksiyonları tozlu olurdu. Takılırdım “**Hocam nefes alamayacağız yakında bu kadar tozdan**” diye. Ne kıymetliydi o arka taraftaki hazinesi. Kıyamazdı tek bir sayfasına. “**Biliyor musun sen, o tozların da bir hatırı var**” diyerek güldürdüz bizleri.

Bir o kadar da temiz, düzenli giyinmeyi severdi kıymetli insan. “**Gerçi hepi topu 3 takım elbisem var, yeter de artar bunlar bana**” diyerek fazlasını da istemezdi.

“**Yaşlandım galiba dün ne yediğimi hatırlamıyorum, ama elli yıl öncesini en ince ayrıntılarına kadar hatırlayabiliyorum**”, diyordu. Alâeddin Caddesi'ndeki Şaşkın Bakkal'ın Konya'ya ilk muz getirmesini, bir hafta boyunca kimsenin satın almadığını, her gün gelip gidip, çürüyene kadar o muzları nasıl seyrettiklerini öyle tatlı, bir o kadar da mizahi bir dille anlatmıştı ki; gülmekten gözlerimizden yaşlar gelerek dinlemiştik o olayı.

Bir Seyit Küçükbezirci geldi geçti bu dünyadan...

Ne hoş sedalar bırakıp gitti ardında... Mekânı cennet olsun...

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

AKIL VE MÜSLÜMANLAR

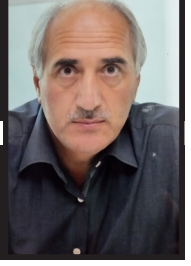
*Yüce Allah önemine binaen ilk önce aklı yarattı,
Yazık ki Müslümanlar kadrini bilmedi, onu çöpe attı.*

5 Ocak 2024

(Ahmet Sevgi)

KASDIM BUDUR ŞEHRE VARAM FERYAD Ü FİGAN KOPARAM

ŞABAN KUMCU

Mehmet Akif, şehrin içine gerçekten giren ve feryad-ü figan koparan bir şairdir. Türk edebiyatında, yaşadığı devri bütün teferruatıyla gören ve gösteren başka bir şair yoktur denilebilir. **Safahat** adeta manzum bir romana benzer. Sokak, ev, kulübe, saray, meyhane, cami, köy, şehir, fakir, zengin, dindar, dinsiz, cılız, pehlivan, korkak, kahraman, halk, yüksek tabaka, münevver, cahil, yerli, yabancı, Avrupa, Asya, ticaret, siyaset, savaş, barış, şehircilik, köycülük, mazi, halihazır, hayal, hakikat hemen hemen her şey Akif'in duyuş ve görüş sahnesine girer.

Fatih'te bir bayram yerini anlatırken; Akif içindeki neşeyi bayramlarda coşturur. Şiiri, temiz Türkçe ile "hayalsiz" olayların içine yerleştirir.

Adım başında kurulmuş beşik sancaklar,
İçinde darbuka, deflerle zilli sancaklar.
Biraz gidin: Kocaman bir çadır...Önünde bütün,
Çoluk çocuk birer onluk verip de girmek için,
Nöbetle bekliyorlar. Acep içinde ne var?
"Caponya'dan gelen insan suratlı bir canavar."

O başta, kuskunu kopmuş eyerli düldüller,
Bu başta: Paldımı düşmüş, semerli bülbüller.
Baloncular, haciyatmazlar, fırıldaklar,
Horoz şekerleri, civ civ öten oyuncaklar,
Sağında atlı karınca, solunda tahtırevan,
Önünde bir sürü çekçek, tepende çifte kolan,
Koşan, gezen, oturan, maniler düzüp çağır-
ran,
Davullu zurnalı "dans" eyleyen coşup bağır-
ran."

Tasvirler yapar, portreler çizer, hikayeler söyler, fıkralar anlatır, vaaz eder. Komik, trajik, öğretici, hamasi, lirik, hakimane her edayı, her tonu kullanır. Şiirin sınırını nesir kadar, edebiyat kadar genişletir. Edebiyatı hayatın kendisi yapar. **Davet edildiği bir düğün yerinde** eski ve yeni düğün manzaraları arasında karşılaştırmalar yapar. Mahalli ha-

yat sahnelerini çevreleri, şahısları, vakaları, konuşmaları, canlı bir şekilde, maddi manevi bütün özellikleriyle -oldukları gibi- yaşatabilmek için, tasvir ve hikâye dilinin kapılarını ardına kadar açar.

-Sorma, Kartal'da idim ben de Çarşamba günü,

Dediler: "Kurma"da dünden beri var bir köy düğünü;

Hoşlanırsan, hadi olmaz mı...? "Pekâlâ gideriz;

Hem biraz kır görürüz hem de güreş seyredimiz."

Keşke gitmem demiş olsaydım...İlahi, o ne hal,

O nasıl maskara dernekti tarifi muhal.

Topu kırk elli kadar köylü serilmiş bayıra,

Bakıyor harmanın altındaki otsuz çayıra.

Bet beniz sapsarı biçarelerin hepsinde;

Ne olur bir kişi görebilsem zinde!

Şiş karın, sıska çocuklar gibi kollar sarkık;

Arka yusyumru, göğüs çökmüş, omuzlar kalkık.

Gözlerin busbulanık rengi, kapaklar şiş şiş;
Yüz buruşmuş, uzamış cephe daralmış gitmiş.

Gezecek yerde o avare nazarlar dalıyor;

Serilip düştü mü bir noktaya, kaldırması zor!

Sıtmadan boynu bükülmüş de o dimdik Türk'ün,

Düşünüp durmada öksüz gibi küskün küskün.

Gövde teşrihlere dönmüş, o bacaklar değnek;

Daha yaş yirmi iken eller, ayaklar titrek.

Öyle seksenlik adamlar aramak pek yanlış;

Kırk onun ömrüne son merhale olmuş kalmış.

.....

Neyse değnekçi gelip: "Meydan açılın savulun!"

Der demez başladı kalbi sesi yırtık davulun.

.....
Pehlivanlar hani? Derken söküvermez mi,
hocam,
Birbirinden daha biçare sekiz çıplak adam?
Ah o soygunluğu rüyada gören korkardı:
Çünkü gömlek gibi etten de soyunmuşlardı!
Bir delik torbaya girmiş kimi, kispet yerine;
Çekivermiş kimi, bir lime çuval dizlerine.
Kiminin giydiği çakşır, kiminin bez şalvar;
Kiminin uçkuru boynundan asılmış, donu
var.

.....
Bunu gördüm acımak geldi içimden geline.
Sana baksın da kızım, bahtın utansın...Ne
deyim?
O, senin, kimdi, bugün nerde yatar, bilme-
diğim,
Ninenin ruhuna ağuş açıyorken melekut,
Tertemiz na'şını gufran gibi örten tabut,
Şu gelinlik arabandan daha şahaneydi.
Geçti rüya gibi, Allah'ım o günler neydi!
Şu bayırlarda – ki vaktiyle bütün bağlardı-
Sesi dünyayı tutan bir bereket çağlardı.

.....
Tasvirlerinde olduğu gibi, bu tarz şiirlerinde
de ifadenin samimiyetine karışan bir **lirizm**,
şairi kuruluğa ve yavanlığa düşmekten kur-
tarır. Topluluğun vicdanını söyleten bu man-
zumeler, büyük bir telkin ve cazibe kudreti-
ne sahiptir. Şiirlerinde güçlü bir gözlem ve
inceleme yeteneğiyle, realizmin temellerini
atar.

Neydi, ya Rabbi, otuz kırk sene evvel burası?
Dağlar orman, tepeler bağ, ovalar hep tarla;
Koca mera dolu baştan başa sağmallaarla,
İğne atsan yere düşmez, o ekin bir tufan;
Atlı girsen gömülür, buğdayın altında kafan.
Köylünün kırları tutmuş, yayılırken davarı,
Sökemezsin sarar afakını yün dalgaları!
Dolaşır sal gibi göllerde hesapsız manda,
Fil sanırsın, hani, bir çıksa da görsen karada.
Geniş alnıyla yarar otları binlerce öküz,
Besinden her birinin sırtı dümdüz.

.....
Eskiden zurnalar öttükçe feza inlerdi;
O ne dehşetli düğünler, o ne derneklerdi!
Kurulur meydana harman gibi kırk elli sini;
Tablalar yağmaya başlar koyunun beşlisini.
Ense kat kat taşıp etrafa dökülmüş yakadan;
Göğsün ebadı kabardıkça gerilmiş camadan,
Başta abani sanki, tende hilali gömlek;
Belde Lahur şalı, üstünde o som sırma yelek;

Dizde, kaytan çevrilmiş, çuhadan sıkma po-
tur;
Amcalar, lök gibi, bağdaş kurarak halka olur.
.....
Eni az peşkiri herkes götürür dizlerine
Çorbadan sonra etin türlü sü kalkıp yerine,
Hamurun türlü sü devlet gibi kondukça ko-
nar.
Sekiz o n yerde güğümler mütemadi kaynar.
Taze şerbet sunulur taze kesilmiş karla;
Buzlu ayrınsa döner ortada bakraçlarla.

İlhama inanmayan ve hayale bağlanma-
yan şair, işleyeceği konuyu önceden sıkı ve
tarafsız bir gözlemin kontrolü altında tutar.
"Mahalle Kahvesi" şiirini kahvenin sahibine
okudukları zaman, kahvecinin şair hakkında
"ömrü kahvelerde geçmiş biri" demesi, bu
gözlem titizliğinin kuvvetli bir delilidir. **Ger-
çek realist tasvir, nazmımıza Akif le gir-
di.** Bu tasvirler aynı zamanda çok cazip ve
renklidir. Akif, bu cazibeyi hayal unsurlarına
başvurmadan sırf dilinin canlılığı ve sami-
miyetiyle sağlar.

Mahalle kahvesi şarkın harim-i katilidir;
Tamam o eski bataklık-haneler mukabildir.
.....
"Hayat-ı aile" isminde bir maişet var;
Saadet ancak odur...Dense hangimiz anlar?

Hayat-ı aile dünyada en sefali hayat,
Fakat o alemi bizler tanır mıyız? Heyhat!
Sabahleyin dolaşır bir kazanca hizmetle;
Evinde akşam otursan kemal-i izzetle;
Karın, çocukların, annen, baban, kimin var-
sa,
Dolaşsalar, seni kat kat bu haleler, sarsa;
Saray-ı cenneti yurdunda görsen olmaz mı?
İçinde his taşıyan kalp için bu zevk az mı?

.....
Ne var şu kahvede bilmem ki sığmıyorsun
eve?
Gelin de bir bakalım... Buyrun işte bir kah-
ve;
Çamurlu bir kapı, üstünde bir değir mi delik;
Önünde tahta mı toprak mı? Sorma pis bir
eşik.

.....
Oturmadan içi yağ bağlamış bodur masanın,
Yayılmış üstüne birçok kâğıt ki oynayanın,
Elinde yağlı meşin zanneder görünce adam.
Ya tavlının kiri, kabil değildir, anlatamam.

Tasvirlerinde tamamen realist (gerçekçi) olmasına karşılık şiirlerinde, fikri bir davayı izah edip savunurken veya reddederken tamamıyla şahsidir. Heyecanlı bir tavır alır. Bu tavrını, hiddet, hiciv, alay kelimeleriyle ifade eder. **Hürriyeti** anlatırken; bu kavramı çok yanlış anlayan, akli, mantığı, nizamı unutan şuursuz kalabalıklara kızar. Hürriyet aslında yüksek bir değerdir. Hakiki hürriyet, akli ve ahlaki düzenle çatışmaz. İnsanı aşağı seviyeye düşüren bir harekete hürriyet adı verilemez. Akif'in komiği ve hicvi de ahlaki bir gaye taşır.

Bir de İstanbul'a geldim ki, bütün çarşı, pazar, Naradan çalkalanıyor! Öyle ya...Hürriyet var!
Galeyân geldi mi mantık savuşmuş...
Doğru:
Vardı aklımdan o gün her kimi gördümse zoru.
Kimse farkında değil, anlaşılın yaptığının;
Kafalar tütsülü hülya ile, gözler kızgın.
Sanki zincirdekiler hep boşanıp zincirden,
Yıkıvermiş de tumarhaneyi çıkmış birden!
Zurnalar şehrin ahalisini takmış peşine;
Yedisinden tutarak ta dayanın yetmişine!
Eli bayraklı alaylar yürüyor dört keçeli;
En ağır başlısının bir zil eksik, belli!
Ötüyor her taşın üstünde birer dilli düdük.
Dinliyor kaplamış etrafını yüzlerce hödük!
Kim ne söylerse, hemen el vurup alkışlanacak...

-Yaşasın!
- Kim yaşasın?
-Ömrü olan.
-Şak!-Şak! -Şak!

İstiklal ve hürriyetin kıymetini bilmeyen şarlatanlıkların kökünde "ayrılık, bölücülük, çıkarıcılık" hırsları yatar. Bu derdimize ilaç olsun diye Akif şu mısraları söyler. Milletini uyandırır.

Girmeden tefrika (ayrılık) bir millete düşman giremez;
Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez.

Mehmet Akif, kürsüden "millet hayatında duraklamanın yeri yoktur" diye haykırır.

Disiplin ve çalışkanlıklarıyla Japonları örnek gösterir. **Tiryaki Hasan Paşa'nın** Kanije'de askere buyruğunu hatırlatır. "Zafer ilerdedir oğlum! Hücum edip düşman sınırını aşarken bir mezar olmak bile geri çekilip bin yıl yaşamaktan iyidir."

Sorunuz şimdi, Japonlar da nasıl millettir? Onu tasvire zafer-yab olamam hayrettir!

Doğruluk, ahde vefa, vaade, sadakat, şefkat;
Acizin hakkını ilaya samimi gayret;
En ufak şeyle kanaat, çoğa kudret varken,

Medeniyet girebilmiş yalnız fenîyle...

Oda sahiplerinin lahik olan izniyle.

Dikilip sahile binlerce basiret, iman;

Ne kadar maskaralık varsa kovulmuş kapıdan!

Garbın eşyası, eğer kıymet-i haizse yürür;
Moda şeklinde gelen seyyie gümrükte çürür!

Gece gündüz açık evler, kapılar mandalsız;
Herkesin sandığı meydanda bilinmez hırsız.

Sanatını halkın hizmetine veren şairin dili, halkın diline gösterdiği uyuş bakımından, nazmımızın şüphesiz ki en başarılı dilidir. Bu uyuşu, dilin sadeleştirilmesi nazariyelerine bağlanmadan halkın anlayabileceği dil, ancak kendi dilidir, diyerek doğrudan doğruya o dili bütün özellikleriyle benimsemekle sağlamıştı **Akif vaazlarıyla, mabede sokağı, dinin içine hayatı sokar.**

Hayat Arkadaşıma,

Seni bir nura çıkarsam diye koştum durdum,
Ey, bütün dalgalı ömrümde hayat arkadaşım!
Dağ mıdır, karşı gelen taş mı hep aştım; la-kin,
Buruşuk alınma çarpan bu sefer kendi taşım!

Kaynakça: Mehmet Kaplan, Şiir Tahlilleri 1, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1978. / Kenan Akyüz, Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1970. / Ahmet Kabaklı, Sohbetler 2, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1987. M. Akif Ersoy, Safahat, İnkılap ve Aka Kitapevi, İstanbul, 1981

YAZARLIK DERSLERİ ÜZERİNE*

FATMA
TUTAK

Hesaba kitaba sığmaz bir nice cevheri kanla gözyaşıyla 'beyin teriyle' kararak kâğıda döken kalem işçisi ortaya çıkardığı eserini yere göğe koyamaz elbet. Hele öykücüye karakterlerin hepsi -belki de kendinden bir nüve taşıdığı için- onun bir parçası gibidir. Tanıştır, yarandır, dosttur, hisimdir, hasımdır hatta; olsun o da on-dandır.

İşte bu yazar beyninin kıvrımlarından süzüp gönlünden damıttığı her biri bir(inci) hükmünde kelimelerden örül-müş yazılarını biriktirdiği dosya kabul görmüş yazı haneye çağrılmıştır. Bahardır ya güneş ısıtmaya başlamıştır hafiften, nisanın berrak aydınlığı kaplar ortalığı kuşlar, kelebekler, çiçekler, böcekler cümbüş etmektedir. Memnundur, mağrurdur ne de olsa, çocuğu gibi gördüğü eserini kitaplaşmak üzere basım haneye uğurlayacaktır.

Aman ne heyecandır o! Kaç kitap kapağı geçer zihninden de hiçbirini layık bulmaz nadidesine. Kapak örnekleri arasından seçerken de titizlenir. Ama karşı taraf hiç oralarda değildir. Sıradan bir iştir bu onlar için 'seri üretimdir' 'fabrikasyondur', 'makinasyonur' -ve makineler terlemez- her gün yaptıkları diğer işlerden biridir. Onların önemsedikleri konular bambaşkadır. Hesap kitap, matematik hele kâr zarar analizi en mühimdir. Ticaret yapılmaktadır efendim var mıdır daha ötesi? Parça başı çalışırlar kafalarına göre böler çarparlar, işlerine gelirse kabala! Akşam oldu böyle oldu; hadi ablacım akşam pazarı!

Hocam diye hitap etmeleri ağız alışkanlığıdır. Yoksa taksici de hocadır simitçi de yerine göre kat görevlisi ve kantinci de...

Düşmez kalkmaz mağrur bestseller, çok satanlar, aylarca liste başını tutanlar laf kalabalığından kabardıkça kabarmış şişkin egolu sayfalarıyla tuğla olup başına yağar; ortalık kan revan...

O dalavere esnasında büyük muhakeme vicdan salonunda kurulmuştur. Dosyanın içindeki karakterler de tanıktır, gözlemcidir, direnişçidir. Kimi elinde pankartlarla kapı önünde bekler, kimsenin duymadığı sloganlar atmak üzere, kimi soylu gözyaşlarını tutamaz; fakat son ses basılan çığlıklar duyulamaz işitmez olmuş kulaklarca...

Silkelenir, kimliklerinden birlik hasıl eden bir volkan püskürüşünde kendinden beklemediği bir atılganlıkla atılır. Çökmüş omuzlarını dikleştirir, kendine ve emeğine olan saygısı bir cesaret ve dahi cesamet ilacı zerk etmiştir damarlarına ki iyi bilinen bir mefhumdur; 'Cesaretin cinsiyeti yoktur!' ve serdeki efelik atalardandır.

Karar: Yaz kızım... "Bırakın kalsın, dosyamı yayınlamak istemiyorum!" Bu defa kazanan kapitalizmin melekleri değil 'Sert çocuk' tur. Öyle ki bu sonuca iç eleştirmen bile şaşar kalır! "Bir daha ağzımı açmam." Ve hakkını teslim etmekte gecikmez: "Muhterem Coşkun-gönül!"

Dosyası koltuğunun altında "fakir ama gururlu" üstüne bir de yağmura yakalanan yazarımız çok geçmeden döktüğü gözyaşlarını kamufle ettiği için onu da affetmiş hatta minnettar kalmıştır.

İçten içe bu (z)amansız çıkışı yaptığı için kendine kızsada bizce de en doğrusunu yapmış emeğini ezdirmemiştir. Bundan sonra bütün mesele düşündüğü gibi 'aklı kıt' değil emeğe saygılı, her şeyi maddiyat terazisiyle tartmayan bir yayıncı bulmaktır.

*Hüzeyme Yeşim Koçak Şeyda'nın Örgü Keyfi/ Öyküler

"Yazarlık Dersleri" sf:61-69

Ares Kitap Yay. 1. Baskı 2022

Milli Mücadelede Bir Kalemşör: MEHMET AKİF

ANUŞ
GÖKÇE

Bir savaşın silahla, askerle kazanıldığı pek vaki değildir. Eğer silahı kullanacak asker şuurlu ise, yaptığıın gerçek olduğuna inanıyorsa, moral kuvveti tam ise, bir de kamuoyunu arkasına almışsa o savaş kazanılır. Bu noktada âlimlere, şairlere, hikâyecilere velhasıl edebiyatçılarımıza ve kanat önderlerine büyük görevler düşmektedir. Mehmet Akif de diğer şuurlu arkadaşlarıyla beraber hareket ederek tarihin kendine verdiği misyonu yerine getirmeye çalışır. Mehmet Akif de vatan savunmasını her şeyin üstünde görüp şiirleriyle, vaazlarıyla önce birinci dünya savaşında Hicaz, Mekke, Medine, Irak ve Şam bölgelerini; milli mücadele zamanında ise Anadolu'ya o cephe senin bu cephe benim hesabıyla halka vaizler vererek, şiirler yazarak ordunun ve halkın heyecan ve merakını coşa getirmiştir.

Mehmet Akif, Beytül Hikme'den kovulduktan sonra Anadolu'ya geçerek Milli Mücadeleye safına girmiştir. Balıkesir'de Zağanos Paşa Camiinde halka yapmış olduğu konuşmalar çok mühimdir. Ben de Sebilürreşat'ta yayınlanan Zağanos Paşa ve Nasrullah Camilerinde verdiği vaazlardan pasajlar alarak sizlere Mili Mücadele döneminde Mehmet Akif'in tesirini anlatmaya çalışacağım.

Mehmet Akif Balıkesir'de Zağanos Paşa Camiinde halka vaiz verdiği zaman Beytül Hikme Sekreterliği görevini sürdürüyordu. İzinsiz olarak görevinden ayrıldığı ve millî mücadeleye destek verdiği için memuriyetten azledildi. İstanbul'da çalışma imkânı bulamayan Mehmet Akif arkadaşı Eşref Ebip Bey, oğlu Mehmet Emin ile birlikte gizlice Anadolu'ya geçti. Mehmet Akif Zağanos Camiinde halka birlik ve beraberlik içinde olup, millî mücadeleye destek vermeleri konusunda bir konuşma yaptı.

Önce ayeti kerimeler okuyarak Müslümanların durumlarını açıklar, Müslümanların hep emekleme durumunda kaldığından bahseder, medeniyette irfanda, teknikte Avrupalıların ilerleyip Müslümanların geri kalmışlığın sebebini yeterince çalışmadıklarına, ilim ve fenne değer vermediklerine bağlar. Ayrınlık, gayrı-

lık gütmemelerini, tefrikaya düşmemelerini öğütler.

"Ey Müslüman!

Cihan altüst olurken seyre baktın, öyle durdun da

Bu gün serserisin, derbedersin kendi yurdundan

Hayat elbette hakkın... Lakin ettirir haykırp ihkâk,

Sağırdır kubbeler, bir ses duyar, dava- yı istihkâk

Bu milyarlarca davadan ki inler dağlar, enginler,

Oturmuş ağlayan âvâre bir mazlum kim dinler..."

Hutbesinin sonunda şöyle der: "... Cemaat içinde herkesin uhdesine düşen dini ve vatanî vazifeleri vardır. Bunda zerre kadar ihmal göstermek caiz değildir. Bu hususta hiçbir fert kenara çekilerek seyirci kalmaz. Çünkü düşman kapımıza kadar dayanmış, onu kırıp içeri girmek, harim-i namus ve şerefimizi çiğnemek istiyor. Bu namert taarruza karşı koymak, kadın, erkek, çoluk, çocuk, genç, ihtiyar... her fert için farz-ı ayın olduğu bir lahza hatırdan çıkarılmamalıdır. Bu gün herkes varını yoğunu sarf etmekle mükelleftir. Osmanlı saltanatının îlâsı için Karesi'nin bu kahraman İslam muhitinin vaktiyle ne büyük fedakârlıklar gösterdiği herkesin malumudur. Rumeli'yi baştanbaşa fetheden hep bu topraktan yetişen babayiğitlerdi. O kahraman ecdadın torunları olduğunuzu ispat etmelisiniz. Anadolu'yu müdafaa hususunda diğer vilayetlere ön ayak olmak şerefini siz ihraz ettiniz. İnşallah bu şan ve şeref kıyamete kadar artar gider. İnşallah vatanımızın haysiyeti, istiklali, saadeti, refahı, umranı dünyalar durdukça mahfuz ve masun kalır." (Ömer Faruk Kırmıt, " Mehmet Akif Ersoy ve Milli Mücadelede Balıkesir Zağanos Paşa Camii Vaazı" Dergipark, pdf, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, yıl :2022, C: 10,sayı:3, s.1122 vd.

pdf, s.4)

19 Ekim 1920'de Kastamonu'ya giderek halka vaazlar verdi. Bu vaazları Sebülürreşat'ta yayınlanmış, daha sonra Kastamonu'daki Açıksoz gazetesinde 21 Ekim'de haber olarak verilmiştir.

Kastamonu'da, İnebolu'da ve Taşköprü'de defalarca vaaz vermiş, yapılan vaazlar vilayet matbaasında basılarak halka ve askerler dağıtılmıştır.

Kastamonu'daki ilk konuşması 19 Kasım 1920'de Nasrullah Camiinde olmuştur. Dergide 25 Kasım 1920- 464 sayısında yayınlanmıştır. Diğer konuşmaları, Müslümanların Terakkileri İslam'a Sarılmalarına Bağlıdır, 3 Aralık 1920, sayı: 465; Tam Müslüman Olmadıkça Felah Yoktur, 13 Aralık 1920, sayı: 466, Ye'se Düşenler Müslüman Değildir, 3 Şubat 1920, sayı: 467'de yayınlanmıştır (**Kastamonu Gazetesi, 25 Kasım 2015**)

Mehmet Akif, Ali İmran Suresindeki "Sizin dininizden olmayanlarla dost edinmeyiniz", Tövbe suresindeki "Allahtan başka dost edinmeyiniz" malindeki ayetlerin açıklamasını yaparak Müslümanlara, yabancı milletleri, Avrupalı devletleri dost edinmemelerini, onların içlerinde taşıdıkları kinlerin dışarıya vurduklarından daha derin olduğunu anlatıyor. Batının tekniklerini, ilim ve fennini almalı, fakat onları hakiki dost olarak kabul etmemeliyiz, diyor. Almanya'da bulunduğu sırada Alman halkının kendi dinlerine ve Müslümanlara bakış açısını inceleme fırsatı bulan Mehmet Akif, Almanların dinlerine ne kadar bağlı olduklarını görmüştür. Bizim ise kendi dinimize karşı kayıtsız kaldığımızı, Cuma günü olduğu halde safların boş kaldığını belirtmiştir. Onların İslam dinini vahşilik, Müslümanları vahşiler olarak gördüklerini, Kudüs'ün ister Alman ister İngiliz olsun Müslümanların elinden kurtarılacak Hristiyanların eline geçtiği için Almanya'da ve Avrupa ülkelerinin tamamında şehrayınler düzenlendiğini anlatarak ne kadar müttefikimiz olursa olsun Batının Müslümanlara bakış açısının asla değişmediği ifade etmiştir. Devamında aklımızı başımıza toplamamız gerektiğini ifade ederek "Ey cemaat-ı Müslimin, milletler topla, tüfekte yıkılmaz. Aralarındaki bağ çözülürse, herkes kendi başının derdine düşmeye başlarsa yıkılır. Atalarımızın 'kale içinden alınır' sözü kadar doğru bir söz söylenmemiştir. İslam tarihin şöyle gözümüzden geçirecek olursak cenubumuz-

da, şarkımızda garbımızda yetişen ne kadar Müslüman hükümetler varsa hepsinin tefrika yüzünden, aralarında olan fitneler, fesatlar, nifaklar yüzünden istiklallerine veda ettiklerini, başka milletlerini esareti altına girdiklerini görürüz. ... Biz Osmanlı Müslümanları Dünyanın üç büyük kıtasına hâkimdik. Koca Akdeniz, koca Karadeniz hükmümüz altında bulunan memleketlerin ortasında birer göl gibi kalmıştı. Ordularımız. Ordularımız Viyana önlerinde gezmişti. Müslümanlık rabitası, ırkı lisanı, ahlaki başka olan birçok kavimleri yekdiğerine sınıksız bağlamıştı... Fakat sonraları aramıza Avrupalıların türlü türlü şekiller ve isimler altında ekilen fitne, fesat tohumları bizim haberimiz bile olmadan filizlenmeye, dallanmamaya budaklanmaya başladı. Müslümanları birbirini bir arada tutan bağlar gevşemeye başladı. Kalemizin içeriden sarsıldığını gören düşmanlarımız kendi aralarında birleşerek, Müslümanları memur oldukları vahdeti onlar vücuda getirerek birer hücumla çok büyük parçasını elimizden alı alıverdiler. Bu gün bizi Asya'nın bir ufak parçasında bile yaşatmak istemiyorlar..." (**Sebülürreşat, S.253 Sayı, 464, C:18**)

Mehmet Akif Mütareke şartlarının uygulandığı takdirde harbin başında kaldırılan kapitülasyonların yeniden uygulanacağını, her türlü gümrük vergisinden ecnebilerin ve içimizde bulunan Rumların, Ermenilerin de bu haklardan istifade edeceklerini bir tek Müslüman halkın zarar göreceğini belirtiyor. Yabancı tüccarların her türlü gümrük vergilerinden muaf olduğu için eşyalarını, ucuzca temin ettikleri arpa ve buğday vs. gibi temel gıdaların pazarları dolduracağından halkın pahalıya mâl ettiği tarım ve sanayi ürünlerinin satılmayacağından halkın fakir düşeceğini, aklımızı başımıza almazsak büyük devletlerin esareti altına gireceğimizi, onların yanında ırgat olarak çalışacağımızı söylüyor. Devletin tarım ve sanayisine darbe vurmaması için yabancı tüccarlara da gümrük vergisi konulmasının şart olduğunu, böylece Müslümanların da mallarını satabileceklerini söylüyor. Avrupalıların korkulu rüyası olan Bolşevik isyanını fırsat bilerek onlar kendi dertleriyle uğraşırken Müslümanların aralarında birlik be beraberliği sağlayarak topyekûn düşmanın üzerine yürümek gerektiğini vurguluyordu.

"...Evet, düşmanın düşmanı dost olmak itibarıyla müşterek, karşılıklı menfaatler daire-

sinde Bolşeviklerle ittifak edebiliriz. Garbın alemlerini beşeriyeti, bilhassa biz Müslümanları ezme için kuvvet almakta oldukları o melun müesseseleri yıkmak hususunda Bolşeviklere yardım da edebiliriz. Artık bu ittifakın zamanını, zeminini, dairesini, bu muavenetin derecesini tayin etmek salâhiyet sahiplerine düşsünler, onlar halletsinler. Böyle bir ittifaktan biz ne kadar istifade edersek Ruslar da o derece müstefit olacaklardır. İhmal edilemeyecek bir kuvvet olduğunu demincek söylediğimiz İslam âlemi müttelik olmak şöyle dursun bîtaraf kalmakla bile Bolşeviklere pek kıymetli muavenet etmiş olur. Buna mukabil şimdiye kadar şimalden, cenuptan, garptan mahsuriyet altında kalan Müslüman milletlere de böyle bir ittifakın vereceği faydalar inkâr edilemez. Henüz silah tedarik edememiş olanlar silahlanacaklar, arkalarından emin olarak önlerindeki düşmanı denize dökmeye, asırlardan beri kaybettikleri istiklali ele geçirmeye muvaffak olacaklardır.” diyerek Rusya’dan gelecek yardımlara ihtiyacımız olduğunu belirtmektedir. **(Sebilürreşat, a.g.vaz.s.258)**

Mehmet Akif, yurdun çeşitli yerlerinde konferanslar ve vaazlar vererek Anadolu’da çıkan isyanların bastırılmasında, halkın Mustafa Kemal ve Kuvayı Milliye’nin etrafında kenetlenmesine destek olmuştur. Bazıları silahlarıyla cepheye düşmanı kovalarken o da kalemiyle düşmanı biçmiştir. Mehmet Akif, sanatını, edebiyatını, hayatını Türk Milleti ve Müslümanlığa adanmış bir şair ve edibimizdir.

Sanatı için Nihat Sami Banarlı şöyle diyor: İstiklal marşı şairimiz Mehmet Akif, Türk edebiyatında bir ahlak ve fazilet timsali, bir dinî iman sanatkârı ve millî heyecan şairi olarak

ebedilemiştir.

Mehmet Akif küçük yaşlarda Arapça ve Fransızca’yı ana dili kadar iyi bilen, lisana kuvvetle hâkim, fen bilgileriyle değerlendirilmiş fikri ve edebi kültürle mücehhez, realist bir sanatkârdır. Yaşamış ve yaşayan insanlığın iç ve dış âlemlerine ait derin görüşleriyle birleştirdiği bilgi ve şuurun ışığıyla aydınlanmıştır. Açık ve kolay söyleyişleri, onun büyük sanatını belli etmeyecek kadar sade, mütevazı ve tabiidir. O, Türkiye’nin idaresi altında bir İslam birliği için tam bir idealist sıfatıyla çalışmıştır.

Kuvvetli bir dini terbiye gören Akif, İstanbul’un Fatih semti gibi o zamanın en millî ve muhafazakâr bir semtinde, temiz bir Türk-Osmanlı ailesinin çocuğu olarak yetişti. Almış olduğu sağlam terbiye, şairin mektep hayatıyla bütünleşerek ona hayatı boyunca yurdunun, Müslümanlığın ve insanlığın iyiliği için çalışan büyük bir insan siması verdi.

Akif, Kalben Türk milletinin siyasi ve idari iktidarını altında yücelmesini istediği büyük bir İslam birliği için çalışıyor, bu samimi ideal ona hem Türkiye’yi hem de İslam dünyasını kurtaracak tek çare olarak görüyordu. 1895 yılında yayın hayatına atıldığı sırada aynı yılın büyük edebiyat cereyanı olan Servet-i Fünun teşekkülüne katılmadı. Servet-i Fünuncuların lüzumundan fazla alafrağa ve mevsimsiz sanat kaygıları Mehmet Akif’i ilgilendirmiyordu. İlk neşriyatı “Kur’an’a hitap” olmakla beraber, Türk edebiyatında bir hareket yapan neşriyatı, 1908’den sonra Eşref Edip’in çıkardığı Sırat—i Müstakim dergisinde görüldü. Şairin Safahat adını verdiği kitabında yer alan şiirlerin ekserisi bu dergide ve onu takip eden Sebilür’Reşat’ta yayınlandı.

Akif, bu mecmualarda şiirler, günün içtimâi

hayatından büyük bir kudretle aksettirilmiş manzum hikâyeler neşretmiş; telif ve tercüme makaleler, edebî muhasebeler yazmıştır. Onun ekserisi tercüme olan dini makaleleri, bazı ayetlerin tefsiri asla taassup ruhu taşımaz. Osmanlı Devleti'nin bu çöküş devrinde Türkiye'yi hiç olmazsa İslam Birliği gibi muazzam bir kuvvetin önünde ve üstünde yaşatmak, Şark dünyası için biricik kurtuluş çaresi olabilirdi. **(Nihat Sami Banarlı, Resimli Edebiyat Tarihi C:2, s.1152 vd.)**

Hayatı

Mehmet Akif, Namık Kemal gibi hayatını sanatının, sanatını da hayatının eseri olan simalardan biridir. 20 Aralık 1873 yılında İstanbul'un Fatih semtinde doğdu. Babası Tahir Efendi'nin ailesi İpek (Arnavutluk'ta) eşrafından, annesi ise Buharalı olup Tokat'a yerleşmiş Mehmet Efendi'nin kızı Emine Şerife Hanımdır.

Şair, muntazam bir tahsil hayatı görmemesine rağmen kendisini çok iyi yetiştirmiştir. İlk tahsilini babasından almıştır. 4,5 yaşında mektebe başladığında okuldaki derslerinin yanı sıra babasından da din bilgisi, Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Akif babası için "Benim hem anam hem babam hem hocamdır. Ne biliyorsam kendisinden öğrendim." Demıştır. Babası Akif'i küçük yaşlarda Fatih Camiine götürerek dini ve lahuti bir havayı teneffüs etmesini sağlamış, bu da fikri ve dini duygularının karakterini oluşturmasında yardımcı olmuştur. Emir Buhari Mahallesinde ilk mektebi, 1882 yılında Fatih Merkez Rüştüyesine girdi. Rüştüyedeyken onu en çok etkileyen, hürriyetçi ve milliyetçi bir genç olarak karakterinin oluşmasını sağlayan Türkçe öğretmeni Hoca Kadri Efendi olmuştur. 1885'te dönemin gözde okullarından Mülkiye idadisine girdi. Bu okulun yüksek kısmına devam etmekten 1888 yılında babasının ölümü ve evlerinin de bir yangında kül olması nedeniyle yoksul duruma düştü. Bu yüzden Mülkiye'nin yüksek kısmına devam edemeyerek o yıllarda yeni açılan ilk sivil veteriner yüksekokulu olan 1894'te yüksek tahsilini Halkalı Baytar Mektebinde yatılı olarak tamamladı ve birincilikle mezun oldu. Buradaki hocası Bakterioloji öğretmeni Rifat Hüsameddin Paşa, Akif'in pozitif bilimlere karşı ilgi duymasını sağladı. Mektebinin bitirdiği Tophane-i Amire Veznedarı Mehmet Emin Beyin kızı İsmet Hanım'la evlenerek memuriyet hayatına atılmış-

tır. Bu evlilikten Cemile, Feride, Suat, Emin ve Tahir adlı çocukları dünyaya geldi. 1894-1898 yılları arasında Rumeli, Anadolu, Arnavutluk ve Arabistan'da veteriner müfettiş muavini olarak görev yaptı. Bir seyahati esnasında babasının doğum yeri olan İpek'e giderek amcalarıyla tanıştı.

Bir müddet İstanbul dışında memuriyetlerde bulunduktan sonra merkeze gelerek müdür muavini oldu. Bir taraftan memuriyete devam ederken diğer taraftan 1906 yılında Halkalı Ziraat Mektebi'nde kitabet, 1907 'de Çiftçilik Makinist mektebinde Türkçe öğretmenliği yapmıştır. 1908 yılında Darülfünun edebiyat-ı umumiye müderrisliğine tayin olunmuştur.

İkinci meşrutiyet ilan edildiği zaman Mehmet Akif, Umur-u Baytariye Müdür muavini idi. Abdülhamid'in rejimine muhalif olduğundan, 10 gün sonra arkadaşı Rasathane müdürü Fatih Hoca'nın yönlendirmesiyle İttihat ve Terakki Cemiyetinin üyesi oldu. Partiye girişte yemin ederken tüzükte yer alan "kayıtsız şartsız itaat edeceği" ifadesine itiraz ederek "iyi ve doğru olanlarına" diye yemin etmiştir.

Dürüstlüğünden dolayı bazı görevleri yarım kalmıştır. Bir görevinden kendisine yönelik olmasa bile tanık olduğu idari haksızlıktan dolayı istifa etti.

1914'te Beyrut, Şam, Kahire, El-Uksur, Medine, Necit gibi yerleri dolaşarak İslam Birliği için gayret etti. Özellikle 1915'teki ziyaretlerinde Müslüman Ülkelerin Osmanlı Devleti'nin yanında olması için çalıştı fakat istediği gayeyi elde edemedi. 1918'de Darül Hikme'de sekreterlik görevini yürütüyordu. Millî Mücadeleyi desteklediği için bu görevinden azledildi. 1920'de Anadolu'ya geçti. 20 Ocak 1920 tarihinde Balıkesir'de ilk cuma vaazını verdi. 11 Şubat 1920'de Sebilürreşat'ın 458. Sayısında yayınlandı. Daha sonra Kastamonu'da Nasrullah Paşa Camiinde, Konya'da ve yurdun çeşitli yerlerinde halkın Millî Mücadelenin safında yer alması için vaazlar verdi. İlk Meclis'te Burdur Milletvekili olarak görev yaptı. 1921'de Taceddin Dergâhında İstiklal Marşını yazdı. 12 Mart 1921'de Mecliste okunarak Millî Marş olarak kabul edildi. Akif, İstiklal Marşını Safahat'a dahil etmeyerek kahraman ordumuza hediye etmiştir. 1925'ten sonra Mısır'a gitti. Öleceğine yakın İstanbul'a geldi. 27 Aralık 1936'da sirozdan vefat etti. Edirnekapı Mezarlığına defnedildi.

Mekânı cennet, ruhu şâd olsun.